

КАЧЕСТВО НА ВЪЗДУХА В ЕС

Факти и Данни

Лошото качество на въздуха може да причини преждевременна смърт

Сърдечните заболявания и инфарктите са основните причинители на преждевременна смърт, свързана със замърсяването на въздуха – те са отговорни за 80 % от случаите на ранна смърт, дължаща се на замърсяване на въздуха. Белодробните заболявания и ракът на белите дробове са следващите най-често срещани болести, свързани със замърсяването на въздуха. Освен тях обаче то може да причини и други респираторни и сърдечносъдови болести. То може да засегне плодовитостта и бременността, както и да има негативни последици за мозъчното развитие на бебетата и децата, което може да повлияе на успеха им в училище. Нови проучвания показват и възможна връзка между замърсяването на въздуха и диабета тип 2 при възрастните, процеса на остаряване, болестта на Алцхаймер и деменцията.

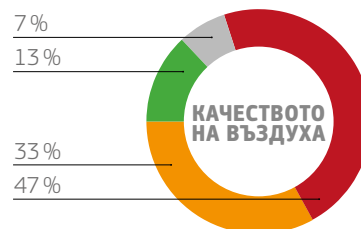
Около 400 000 случая на преждевременна смърт в Европа се дължат на високи концентрации на прахови частици, а 75 000 са причинени от замърсяване с азотен диоксид.

Замърсяването на въздуха засяга също екосистемите, земеделските култури, горите и сградите. [Източник: „Качество на въздуха в Европа за 2017 г.“, Европейска агенция за околна среда]

Колко загрижени са европейците за замърсяването на въздуха и какви са начините за справяне с него според тях

За европейците замърсяването на въздуха (46 %) е вторият най-голям екологичен проблем след промените в климата (51 %).

Въпреки че качеството на въздуха в Европейския съюз продължава да се подобрява, почти половината от европейците (47 %) мислят, че качеството на въздуха в тяхната страна се е влошило през последните 10 години, 33 % смятат, че то е останало същото, 13 % казват, че се е подобрило, а 7 % не могат да преценят.

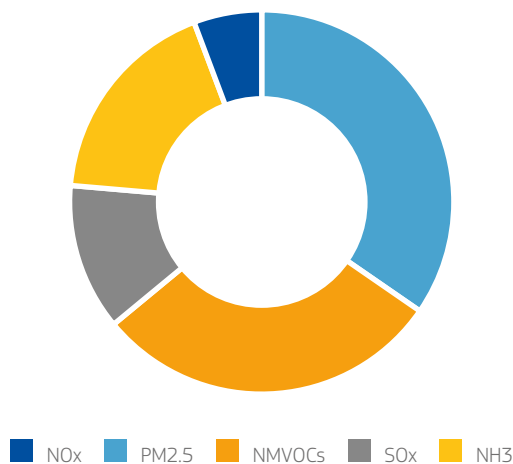
41 % от европейците мислят, че прилагането на по-строги мерки за контрол на замърсяването, причинено от промишлените дейности и производството на енергия, е най-ефективният начин за справяне със замърсяването на въздуха. 29 % подкрепят прилагането на по-строг контрол върху емисиите от новите превозни средства, а 28 % мислят, че предоставянето на повече информация на обществеността за здравните и екологичните последици от замърсяването на въздуха е най-ефективният начин за справяне с проблема. [Източник: Специален доклад № 468 на Евробарометър „Отношение на европейските граждани към околната среда“]

Основни замърсители, източници на замърсяване и тенденции

Основните замърсители на въздуха са: прахови частици, серни оксиди (SO_x), азотни оксиди (NO_x), амоняк, летливи органични съединения и озон. Праховите частици обикновено се разделят на ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2,5} в зависимост от диаметъра си. Съществуват естествени източници на ФПЧ като морската сол, прахта и вулканичната пепел. Източниците, свързани с човешката дейност, включват изгарянето на горива за производство на енергия, отопление и транспорт, изгарянето на отпадъци и селското стопанство. Прахови частици се образуват и при реакцията на амоняка с азотни или серни оксиди.

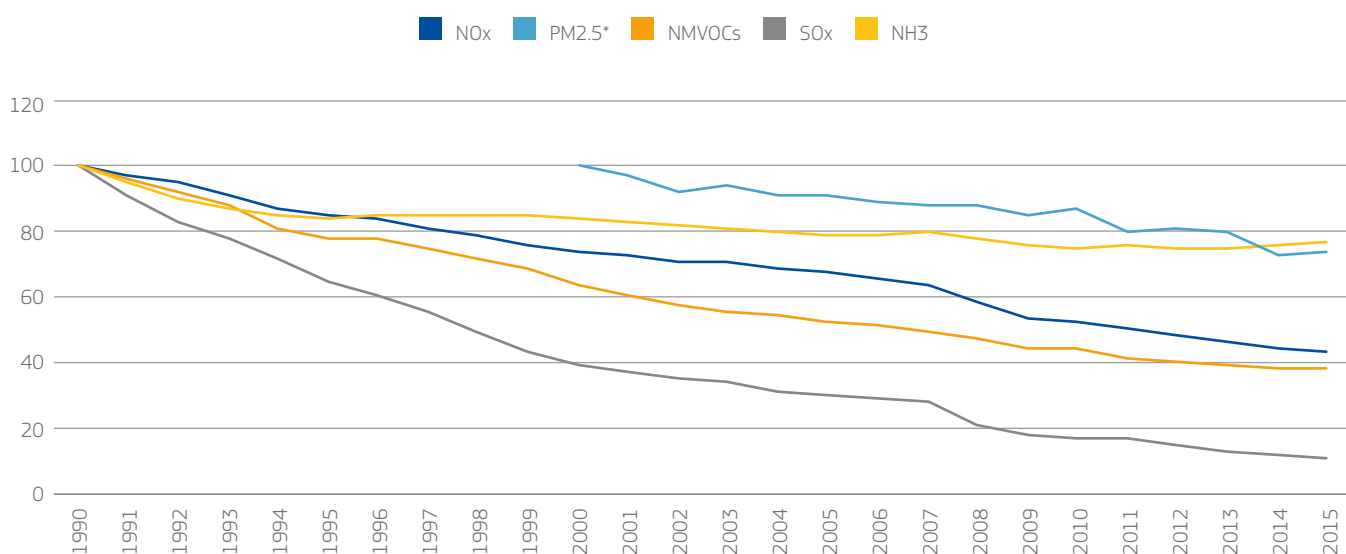
Азотни и серни оксиди пък се отделят при горивните процеси, свързани с производството на електричество, промишлените дейности и отоплението на домакинствата. Серни оксиди могат да се отделят и при естествени процеси като вулканична дейност.

Кръгова диаграма на основните замърсители на въздуха в ЕС за 2015 г.

ИЗТОЧНИК: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/necd-directive-data-viewer>

Диаграма на общите тенденции по отношение на замърсяването в ЕС

* изискване за докладване на емисиите съгласно Директивата за НЕК от 2000 г. нататък.

Правила на ЕС за подобряване на качеството на атмосферния въздух

Политиката на ЕС за чист въздух включва три отделни части:

- а. стандарти за качество на атмосферния въздух;
- б. национални гранични стойности на емисиите;
- в. стандарти за емисиите от основните източници на замърсяване, например чрез въвеждане на законодателни разпоредби за емисиите от промишлеността и превозните средства.

ДИРЕКТИВИ ЗА КАЧЕСТВОТО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

Тези (две) директиви определят и въвеждат стандарти за качество на атмосферния въздух за основните замърсители, които трябва да се спазват на територията на всички държави членки.

Там, където тези стандарти не се спазват, държавите членки трябва да подготвят и въведат планове и мерки за качеството на въздуха. Държавите членки са свободни да решат как ще постигнат тези стандарти, но трябва да се погрижат периодите на превишаване на стойностите да са възможно най-кратки.

Директивите също така определят общи методи и критерии за оценяване на качеството на въздуха. Държавите членки трябва да предоставят на Европейската комисия и широката общественост (чрез интернет, радиото, телевизията или пресата) актуални данни за качеството на въздуха, както и информация за плановете и програмите си.

ДИРЕКТИВА ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ЕМИСИИ НА НЯКОИ АТМОСФЕРНИ ЗАМЪРСИТЕЛИ

Тя поставя цели за намаляване на емисиите на основните замърсители на въздуха. Най-скорошното изменение на директивата от 2016 г. задължава държавите членки да вземат мерки за намаляване на емисиите на петте основни замърсителя с определен процент между 2020 и 2030 г. Ако ангажиментите бъдат изцяло спазени, това ще намали случаите на преждевременна смърт с около 50 % до 2030 г. спрямо равнището от 2005 г.

СТАНДАРТИ ЗА ЕМИСИИТЕ, ПРИЧИНЯВАНИ ОТ КЛЮЧОВИ ИЗТОЧНИЦИ НА ЗАМЪРСЯВАНЕ

Това включва законодателни разпоредби, насочени към определени източници на замърсяване, като например разпоредби за емисиите от промишлеността и превозните средства, както и стандарти за качеството на горивата. През юли 2017 г. бяха приети нови правила за големите горивни инсталации, които са сред най-големите източници на замърсяване на въздуха. Тези по-строги стандарти, отнасящи се за целия ЕС, трябва да бъдат постигнати до средата на 2021 г.

Спазване на правилата и какво се случва при некоректното им прилагане

Националните правителства и власти са отговорни за въвеждането на правилата на ЕС и осигуряването на тяхното спазване. Европейската комисия проверява дали те се спазват коректно. Ако правилата системно се нарушават, Комисията може да започне процедури за нарушение.

От 2000 г. емисиите на всички най-големи замърсители устойчиво намаляват, но 1 от 8 граждани, живеещи в градските зони в Европа, все още е изложен на равнища на замърсяване, превишаващи граничните стойности, определени от ЕС. Поради тази причина Европейската комисия предприема правни действия срещу държавите членки във връзка с нивата на прахови частици (ФПЧ₁₀) и азотен диоксид (NO₂). В момента са установени 30 случая на нарушение в 20 от държавите, членки на ЕС.

ФПЧ₁₀ – 16 държави са заплашени от съдебна процедура за нарушение. Това са Белгия, България, Чехия, Германия, Гърция, Испания, Франция, Унгария, Италия, Латвия, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения и Швеция. Съдът на Европейския съюз излезе с решение относно превишаването на нивата на ФПЧ₁₀ в България. През април 2017 г. Съдът потвърди, че България системно и продължително не се е съобразявала с граничните стойности на ФПЧ₁₀ в периода 2007-2014 г. във всички градски зони. Съдът установи също, че България не е приложила необходимите планове за качество на въздуха, насочени към намаляване на нивата на ФПЧ₁₀.

NO₂ – 13 държави са заплашени от откриване на съдебна процедура за нарушение. Това са Австрия, Белгия, Чехия, Дания, Франция, Германия, Унгария, Италия, Люксембург, Полша, Португалия, Испания и Обединеното кралство.

SO₂ – Една държава е заплашена от наказателни действия – България.

Освен горепосочените процедури за нарушения, Румъния и Словакия са получили предупредителни писма, които ги призовават за осъществяване на ефективен мониторинг на качеството на въздуха на цялата им територия.